JOYCE CAROL OATES

MES — MALVEINIAI

Išskirtinis rašymo stilius garantuoja autorei vietą tarp geriausių mūsų laikų rašytojų.

– ROCKY MOUNTAIN NEWS

Oates pranoko pati save. Ištisa šeimos saga, dviejų kartų istorija. Jaudinantis pasakojimas apie šeimos ryšių tvirtybę.

– BOSTON GLOBE

svajonių knygos

Joyce Carol Oates

Joyce Carol Oates

MES — MALVEINIAI

Iš anglų kalbos vertė
Ieva Sidaravičiūtė

svajonių knygos
2022

TURINYS

I Šeimos nuotraukos 13
Pasakų namelis 15
Elnė 32
1976-ųjų šv. Valentino diena 46
Karvės skambalas 55
Šeimos kodeksas 70
Palaidūnė 76
Dievo apvaizda 88
Braškės su grietinėle 99
Paslaptys 134
Apreiškimas 142
Kūdikiai 153
Sužalota siela 164
Įsimylėjėliai 176
Neišvengiamai artėjanti mirtis 185
Širdies tvinksniai! 193
Prievarta 195
Atgaila 199
Klausk tėčio 218
Berniukų išdaigos! 225
Amžiaus tarpsnis 228
Skradžiai žemę 259

II „Medžioklis“ 261
Vienas po kito 263
Išleistuvių kalba 271
Sniegas po velykų 285
„Medžioklis“ 324
„Plastika“ 330

Orumas 341
Atvirkštinė malda 345
Bendrininkas 352
Broliai 372
Įveiktas tiltas 377
Rankos paspaudimas 392
Pelkė 399

III „Piligrimė“ 417
Ašaros 419
Žaliasalio bendrija 423
Piligrimė 435
Piršlybos 467
Skiautinis gyvenimas 476

IV Skaudžios išvados 477
Skaudžios išvados 479
Savarankiškas gyvenimas 508
Baltas žirgas 512
„Kelmupės kalva“ 534
Intensyviosios terapijos skyrius 567
Atsisveikinimas 574

Epilogas.
Šeimos susitikimas
1993 m. liepos 4 d. 577
Alksnyno sendaikčiai.
Grožis už prieinamą kainą! 581

maniesiems „Malveiniams“...

Valia manoji – po mirties į purvą kristi, kad
stiebčiausi iš mylimos žolės,
Jei pasiilgsite, ieškokite manęs po savo batų padais.

Mane jūs sunkiai bepažinsit, nesuprasit,
Bet aš vis tiek jums būsiu į sveikatą –
Ir jums įliesiu naujo sveiko kraujo.

Jei nesurasite manęs iš sykio, nenuleiskit rankų,
Vienur neradę, jūs kitur ieškokit,
Kur nors sustojęs jūsų lauksiu.[1]

iš Walt Whitman, *Song of Myself*

1 Walt Whitman. *Žolės lapai*. Vertė Marius Burokas ir Kasparas Pocius. Vilnius: Kitos knygos, 2019.

I

ŠEIMOS NUOTRAUKOS

Pasakų namelis

Mes – Malveiniai. Prisimenat?

Galimas daiktas, mūsų šeima jums atrodė kur kas didesnė, nesyk teko sutikti žmonių, maniusių, kad egzistuoja visas Malveinių klanas, bet iš tiesų buvome tik šeši: tėtis Maiklas Džonas Malveinis vyresnysis, mama Korina, broliai Maikas jaunesnysis ir Patrikas, sesuo Mariana ir aš – Džadas.

Nuo 1955 metų vasaros iki 1980-ųjų pavasario, kai tėvams prisiėjo parduoti ūkį, Malveiniai gyveno Aukštymės fermoje prie Aukštymės kelio už vienuolikos kilometrų į šiaurės rytus nuo Maunt Ifrimo miestelio šiaurinėje Niujorko valstijos dalyje, Šatokvos slėnyje už maždaug šimto kilometrų į pietus nuo Ontarijo ežero.

Aukštymės ferma slėnyje buvo plačiai žinoma, ilgainiui netgi tapo istorine vieta. Plačiai žinoma buvo ir Malveinių pavardė.

Ilgai visi mums pavydėjote, o paskui ėmėte gailėti.

Ilgai mumis žavėjotės, o paskui numojote ranka: „Na, ir gerai, taip jiems ir reikia!“

„Kalbi per daug tiesmukai, Džadai!“ – nejaukiai grąžydama rankas papriekaištautų mama. Tačiau man atrodo svarbu sakyti tiesą, netgi kai ji skaudi. Ypač kai ji skaudi.

Malveinių šeimoje visą gyvenimą buvau vadinamas pagranduku. Tokiose šeimose jauniausia atžala visuomet pasmerkta būti paskutiniu vagonpalaikiu pačiame ilgo dundančio traukinio gale. Prisiminę, kad egzistuoju, šeimos nariai apgaubdavo mane meile ir rūpesčiu, tad gyvenau it tamsoje įkalintas žvėriukas, vis apakinamas ryškių šviesos pliūpsnių, kurie tvykstelėję staiga vėl užgesdavo, palikdami mane rymoti patamsyje. Niekaip nesusigaudžiau, kas aš toks, ar turiu tikrą vardą, o gal tik daugybę meilių, kartais gal kiek pašaipių pravardžių: Šypsuliukas, Gražuolėlis arba Niurneklis, dar iš visai kitos operos – Reindžeris (mano mėgstamiausia). Vis dėlto dažniausiai mane šaukdavo Mažiuku ar Mažėliu. Džadas skambėdavo kažin kaip rimtai, netgi rūsčiai, nors tėvai mus, vaikus, bardavo retai, o bausdavo dar rečiau. Džadsonas Endriu, pase įrašytas mano vardas, buvo toks orus ir ambicingas, kad nė nedrįsau laikyti jo savu, jausdavausi, lyg būčiau jį tik pasiskolinęs tarsi kokią Helovyno kaukę.

Gali pasirodyti (bent man tikrai taip atrodė), kad trūko visai nedaug ir Džadas ar, tiksliau, Mažiukas nebūtų atsiradęs. Tai yra nebūtų gimęs. Traukiniui jau pajudėjus, dar buvo suskubta prikabinti papildomą vagoną. Nesakau, kad mama mane pagimdė per sena – buvo vos trisdešimt trejų. Šiais laikais nė iš tolo nepavadintum jos „sena“. Gimiau 1963-iaisiais – tais metais, kai, anot tėčio, Amerikos istorija „buvo perskelta pusiau“. Šiuos žodžius jis visada ištardavo niūriai kraipydamas galvą, akyse šmėkšodavo nuoširdus pasidygėjimas. Taip vėlai išvydęs pasaulį labiausiai jaudinausi dėl to, kad visi kiti ligi tol egzistavo jame be manęs! *Malveinių šeima kuo puikiausiai išsivertė ir be Džado.*

Stengiausi iš visų jėgų, bet atrodė, kad taip ir liksiu atsietas nuo jų patirtų linksmybių, paslapčių, pokštų – jų prisiminimų. Argi šeima – tai ne bendri prisiminimai? Padriki ir neįkainojami, visai kaip virtuvės smulkmenų stalčiaus (mūsų namuose ne šiaip vadinto šlamštiniu) turinys. Laikui bėgant supratau, kad didžiausia mano bėda buvo ta, jog gimti prisiruošiau tik tada, kai Maikui buvo jau dešimt, – vaiko akimis brolis atrodė kone suaugęs. Kas nors vis užklykdavo: „Kur Mažiukas?! Pas ką Mažiukas?“ Arčiausiai pasitaikęs šeimos narys čiupdavo mane į glėbį ir nusinešdavo. Vienas per kitą lipantys šunys ambrydami prašydavosi kartu, karikatūriškai atspindėdami mano paties elgesį, – žinia, gyvūnai dažnai tampa perdėta apnuogintų žmogaus jausmų ir poreikių parodija. *Pas ką Mažiukas? Nepamirškit Mažiuko!*

Šunys, katės, arkliai, net tėčio ir mamos iki man gimstant vairuoti automobiliai, tie gigantiški, begėdiškai akį rėžiantys šeštojo dešimtmečio modeliai, – valandų valandas vartydavau perpildytus mamos nuotraukų albumus, pasiryžęs žūtbūt paversti šeimos narių prisiminimus savais. *Aišku, prisimenu! Ir aš ten buvau!* Pirmas Maiko ponis Puikuolis – kaštanas su smėlio spalvos lopinėliais. Mūsų seteris Rudis, kai buvo dar šunytis. Ta diena, kai tėtis įvairavo traktorių į griovį. O dar – kai mama kukurūzų burbuolėmis apsvaidė atklydusius šunis, kad negąsdintų vištų, ir paaiškėjo, jog tai visai ne šunys, o juodasis lokys su dviem jaunikliais. Toji Nepriklausomybės diena, kai tėtis į Malveinių barbekiu vakarėlį pakvietė šimtą penkiasdešimt žmonių, nes manė, kad susirinks vos pusė, o atėjo visi iki vieno – ir dar pora nekviestų svečių. Arba tas kartas, kai abejotinos reputacijos tėčio draugas iš Marsenos oro uosto į Aukštymės fermą atskrido ryškiai geltonu „Piper Cub“ lėktuvėliu ir nusileido („Tiksliau, leisdamasis vos nesudužo“, – kaskart sausai pataiso mama) mūsų

ganykloje. Nors 1960-ųjų liepą šį įvykį užfiksavusiose nuotraukose matomas kūdikis greičiausiai yra mano sesuo Mariana, man pavyko įtikėti: „Taip, aš ten buvau, prisimenu. Tikrai!“

Paskesniais metais kam nors prakalbus apie tą nuotykį – kaip vėjas blaškė lėktuvėlį Voliui Parksui, minėtam tėčio bičiuliui, nusprendus paskraidinti ir mūsų tėtį, – nė kiek neabejojau viską regėjęs savo akimis, puikiai prisiminiau, kaip jaudinausi, kaip visi mes (Maikas, Patrikas, Mariana, aš ir, žinoma, mama) nerimavome, stebėdami vėjo purtomą „Piper Cub“, vis kylantį, tolstantį, mažėjantį, kol susitraukė iki paukštvanagio dydžio ir pakibo aukštai virš slėnio, rodės, pakaktų stipresnio gūsio, ir lėktuvėlis rėžtųsi į žemę. Mama balsu meldėsi: „Dieve, padaryk, kad tie bepročiai nusileistų gyvi, ir prisiekiu, daugiau iš mano lūpų gyvenime neišsprūs joks skundas! Amen.“

Dar ir dabar ranką atiduočiau: *buvau ten ir viską mačiau*.

Malveinių šeimoje taip jau įprasta: mes branginame visa, ką tenka patirti, brangius prisiminimus atmintyje saugome amžinai, tad visi iki vieno galime pasigirti turtinga praeitimi.

Manau, kaip tik dėl to daugelis mums pavydėjote. Bent iki 1976 metų, kai gyvenimas negrįžtamai sudužo į šipulius.

Mes, Malveiniai, vienas už kitą nedvejodami būtume paaukoję gyvybę, bet turėjome nemažai asmeninių paslapčių. Nepasikeitėme ir po šiai dienai.

Šeimos istoriją jums pasakoju sulaukęs trisdešimties. Aš, Džadas Malveinis, esu vyriausiasis „Šatokvos krioklių“ redaktorius, žurnalą leidžiame kas dvi savaites 25 600 egzempliorių tiražu. Žurnalistu ar bent žurnalo redakcijoje dirbu nuo šešiolikos. Savo darbą mėgstu, gal net per daug, bet didelių karjeros ambicijų (bent tokių, kaip jas supranta kiti) nepuoselėju.

Senyvas žurnalo savininkas, doras žmogus ir mano bičiulis, patikėjo man rūpintis „kokybišku, padoriu, tiesos paisančiu leidiniu“ – tai ir darau. Keisti veiklos srities neplanuoju ir vėliau. Perspektyva išsikraustyti į didesnį miestą, susirasti geriau apmokamą darbą manęs beveik nedomina. Nemėgstu vaikytis sensacijų, veltis į ginčus. Renkuosi rašyti tiesą ir viliuosi, kad netapsiu veidmainiu.

Išsiugdžiau nuosaikią, santūrią ir apskritai itin kultūringą asmenybę. Susipažinę su manimi, žmonės Korinai Malveini šnibžda: „Koks puikus jaunuolis!“ O jos amžiaus moterys, turinčios suaugusių, sparnus pakėlusių vaikų, priduria: „Kaip jums pasisekė, kad turite tokį sūnų!“ Ir tikrai – manau, mamai iš tiesų pasisekė: ne tik dėl to, kad „turi“ mane, bet ir dėl to, kad „turi“ mano brolius ir seserį. Visi mylime ją taip pat ar bent panašiai stipriai, kaip ji mus.

Mama nežino ir, tikiuosi, niekada nesužinos, kad du jos sūnūs prisidėjo prie itin sunkaus nusikaltimo. Atvirai prisipažįstu: bendrininkavau padarant dvi sunkias nusikalstamas veikas, už kurias Niujorko valstijoje numatyta netrumpa laisvės atėmimo bausmė, ir vos nesukursčiau, o paskui ir nenuslėpiau kuo tikriausios žmogžudystės. Jei toji žmogžudystė būtų įvykdyta, labai tikėtina, kad savo veiksmų nesigailėčiau. Neabejotinai gailėjęsis nebūtų ir mano brolis Patrikas, vos netapęs žudiku. Teismo posėdyje gavęs paskutinį žodį Patrikas būtų pažvelgęs teisėjui į akis ir išrėžęs: „Gerbiamas teisme, pasielgiau taip, kaip reikėjo. Nieko nesigailiu.“

Šį sakinį vaizduotėje girdėjau ne vieną kartą. Snūduriuodamas, kai sąmonei balansuojant ant miego ir būdravimo ribos į paviršių iškyla toji subtili, permaininga, mažai kam pažini mūsų asmenybės pusė, vis patikiu, kad Patriką iš tiesų suėmė, teisė ir pripažino kaltu dėl nužudymo, neteisėto laisvės atėmimo,

automobilio vagystės ir begalės kitų kaltinimų, kurie būtų buvę jam pateikti, kad jis stovėjo priešais teisėją ir ištarė tuos žodžius. O tada prisiverčiu nubusti, ir kūną it saulės šviesa smelkte persmelkia palengvėjimas. *Taip nenutiko, buvo visai kitaip.*

Nemanykite – šis mano rašinys nėra išpažintis. Nieko panašaus. Pats jį laikau savotišku šeimos albumu. Tokiu, kokio niekada nerinko mama, – nė truputėlio nepagražinančiu tiesos. Tokiu, kokio nerinktų niekieno mama. Jeigu užaugote šeimoje, atmintyje saugote panašų albumą iš spėlionių ir troškimų; tai viso gyvenimo darbas, gal net vienintelis ir svarbiausias.

♣

Minėjau, kad mūsų buvo šeši, bet šis skaičius klaidina. Jis atrodo toks mažas! Iš tiesų Aukštymės fermoje virė bruzdus ir sudėtingas gyvenimas, vaiko akimis – dar ir painus it teatro spektaklis su scenoje be paliovos šmėžuojančiais pažįstamais ir nepažįstamais veidais. Draugai, giminės, svečiai, tėčio verslo partneriai, samdomi darbininkai – kasdien, gal net kas valandą, būtinai *kas nors įvykdavo*. Abu tėvai vertino draugiją, buvo mėgstami, populiarūs žmonės, sunkiai pakeldavę tylą ar juolab vienatvę. Be to, gyvenome *fermoje*. Turėjome arklių, melžiamų karvių, ožkų, kelias avis, vištų, o dar patarškų ir žąsų, ir beveik prijaukintų didžiųjų ančių. Turbūt įsivaizduojate, kokį triukšmą paryčiais kieme pakeldavo giedantys, kvaksintys ir gagenantys šių paukščių patinai! Užaugau lydimas naminių ir laukinių paukščių (daugiausia kėkštų, susisukusių lizdus galinguose ąžuoluose prie pat namo) garsų, tad man jie atrodė amžiams įausti į ryto, į pačios mano sielos, drobę.

Kitaip nei aplinkiniai slėnio ūkiai, Aukštymės ferma jau nebuvo „tikra“ ferma. Tėtis Maunt Ifrimo miestelyje turėjo stogdengystės įmonę „Malveinio stogai“. Seniau fermai priklausė šimtas dvidešimt hektarų derlingos (tiesa, kalvotos) žemės, bet kai sodybą įsigijo mano tėvai, iš jų buvo likę tik devyni. Šešis hektarus tėtis išnuomojo ūkininkams, šie juose augino motiejukus, kviečius, sojos pupeles, liucernas, kukurūzus. Vis dėlto turėjome gyvulių bei paukščių ir labai juos mylėjome, o dar laikėme šunų, bent po keturis vienu metu, ir kačių – ak, mūsų katės! – kai kurioms buvo leidžiama užeiti į vidų, o kitos (kartais jų būdavo daugiau, kartais mažiau) gyveno kieme. Nuo mažens augau tarp gyvūnų, turinčių ryškesnį charakterį nei aš pats. Arkliai pasižymi itin tvirtu, nors dažnai nenuspėjamu būdu, kitaip nei, pavyzdžiui, šunys, o kačių pasitaiko visokių. Tėtis juokais skųsdavosi, kad namus valdo įnoringa, itin egocentriška, nuostabaus grožio persų katė Snaigė, antroji pagal rangą, žinoma, yra mama, o apie tolesnę hierarchiją jis nedrįstąs nė galvoti, labai jau liūdna jo paties vieta.

„Ak! Vargšas Garbanius, baisiausiai užjaučiam, tiesa? – meiliai erzindavo mama, tėčiui nutaisius mąslią išraišką. – Visų apleistas ir pamirštas po nuosavu stogu!“

Jei suskaičiuočiau visus Aukštymės fermoje gyvenusius keturkojus ir sparnuočius, dėl išskirtinio charakterio pelniusius teisę gauti vardą, kiekgi jų būta? Dvidešimt? Dvidešimt penki? Trisdešimt? Daugiau? Gyvūnija, žinia, nuolat mainydavosi. Vis nauja šuniukų ar kačiukų vada. Pavasariniai ėriukai ir ožiukai. Kumeliukų pasitaikydavo retai, bet kai taip nutikdavo po daugelio nerimastingų dienų ir naktų (kumele daugiausia rūpindavosi mama, kartais ji net nakvodavo tvarte), įvykis būdavo išties išskirtinis. Prieš man gimstant šeimoje būta keleto kanarėlių dinastijų, artimieji su šypsena prisimindavo, kaip mama bandė jas

veisti virtuvėje, deja, net labai sėkmingai, tad „kanarėlių epidemijai“, kaip šį eksperimentą vadino tėtis, pasiekus piką, trijuose dideliuose narvuose gyveno jau penkiolika kanarėlių, čiulbančių, ulbančių, čirškiančių, čerškiančių, kartais net čypiančių. „Ir be atvangos šikančių“, – sausai pridurdavo tėtis. Prisimenu, kaip kartą, kai buvau dar visai pipiras, tėtis namo parsinešė pilką laibakojį ožiuką, mat šio savininkas iš kaimyninio ūkio susiruošė jį nušauti. „Susipažinkite – Bilis!“ – pristatė ožiuką tėtis. Kitą sykį mama ir Maikas iš pašarų parduotuvės Iglton Kornerse grįžo nešini dideliu puikiu nykštukiniu gaidžiu auksinėmis akimis ir liepsnojančiomis plunksnomis. „Susipažinkite – Kapitonas Stebuklas!“ – pristatė gaidį mama. Mano pirmuoju šuniuku tapo buldogas Batukas, augau su juo lyg su broliu.

Galvodamas apie tuos laikus, kai Malveiniai gyveno Aukštymės fermoje, prisimenu plačiai išsibarsčiusią, tankiai augmenijos užgožtą mūsų sodybą neaiškiais it sapne pakraščiais, dėl nuolat išvirstančios spygliuotos vielos tvoros nepastebimai įsiliejančią į skurdžiais krūmokšniais apaugusį nedirbamų kalvų kraštovaizdį. (Gyvenant ūkyje tvorą taisyti tenka nuolat – ar bent jau būtų ne pro šalį.) Sutelkti į mus žvilgsnį nelengva – visai kaip susitelkti ir išlaikyti sąmonėje sapną.

Ryškų, kankinamai jaudinantį sapną, tokį aiškų ir tikrą, kol nepažvelgi į jį įdėmiau, nepabandai *įsižiūrėti* – tada jis ima ir išsisklaido it dūmas.

Apsilankykime Aukštymės fermoje!

Pirmyn, viską jums aprodysiu. Pasukę 58-uoju keliu – vadinamuoju Juvilio greitkeliu, – dviejų ir trijų juostų puikios būklės vietinės reikšmės automagistrale, iš šiaurės į pietus tiesia linija, jungiančia Ročesterį, Juvilį ir Maunt Ifrimą, pravažiuosite

gatvių sankirtoje įsikūrusį Lebanono miestelį, o įveikę dar trylika kilometrų palei Juvilio upę ties Maunt Ifrimu (1976 metais čia gyveno devyniolika su puse tūkstančio žmonių) kirsite naują tiltą, išvaizda primenantį metalinį konstruktorių. Toliau judėkite Meridiano gatve, nuošaly palikdami senas raudonų plytų jėgaines ant upės kranto (moteriškų rankinių, megztinių, avalynės gamyklas), atrodančias taip, lyg seniausiai būtų uždarytos, nors iš tiesų tuose niūriuose pastatuose vis dar daugiau ar mažiau dirbama. Sukite dešinėn į Senekų gatvę, pravažiuokite neoklasicistinio stiliaus Maunt Ifrimo viešąją biblioteką, įspūdingo bjaurumo seną pastatą, juosiamą kaltinės tvoros. Paskui – Maunt Ifrimo vyriausiąjį policijos komisariatą. Karo veteranų organizacijos būstinę. Keisteivų brolijos ložę. Laikydamiesi dešinės pravažiuokite skverą (dauguma aukštų senų guobų jame jau iškirstos), toliau judėkite Penktąja gatve ir pasiekę Švč. Trejybės episkopalinę bažnyčią vėl sukite į dešinę.

Ne, pala. Šis maršrutas patogus siekiant išvengti Maunt Ifrimo „centro“ – jis užima vos tris kvartalus, bet senos siauros gatvelės lengvai užsikemša. Apvažiuokime aplinkui, kitame Pietinės Pagrindinės gatvės gale sukime dešinėn, paskui kairėn ir atsidursime smulkių parduotuvėlių bei sandėlių kvartale. Štai ir „Malveinio stogai“ – nedidelis vieno aukšto pastatas tinkuotu fasadu, neseniai nudažytu gražia žalia spalva su baltais dekoratyviniais apvadais. Stogas dengtas moderniausiomis kiek tamsesnio žalio atspalvio bituminėmis čerpėmis.

Savo įmone tėtis be galo didžiavosi. Jis sunkiai dirbo ir džiaugėsi pagarsėjęs kaip žmogus, į kurį klientai kreipiasi ne vien dėl geros prekių kokybės, bet ir dėl to, kad velniškai mėgsta ir gerbia jį patį.

Gerai, grįžkime į Penktąją gatvę ir pavažiuokime tris kvartalus. Kairėje lieka Maunt Ifrimo vidurinė mokykla, ją lankė

visi Malveinių vaikai iš eilės (fabriką primenantis pastatas kiauru plokščiu stogu, septintojo dešimtmečio viduryje sumūrytas iš pigių plytų ir jau dabar gerokai aptriušęs), mokyklos stadionas, tada miestelio stadionas prie kampo, nieko ypatinga, kelios tribūnos ir piktžolėmis apaugusi aikštė, po kurią it vėjaričiai augalai nešiojamos šiukšlės. Antai „Rose & Chubby's" užkandinė, „Keturių kampų" smuklė su žvyruota automobilių stovėjimo aikštele. Pravažiuojame posūkį į Stoties gatvę. Geležinkelio gatvę. Ilgai leidžiamės nuolaidžiu šlaitu pro bendrovę „Dramondo pirštinės", 1976 metais dar veikusią, nors ir anuomet jau balansavusią ant bankroto ribos. (Vargšas ponas Dramondas buvo tėčio pažįstamas ir prie mūsų stalo ne kartą pasakojo apie savo bėdas.) Gatvė išsišakoja, sukame dešiniau, pro Kristaus apaštalų maldos namus – pirmą mamos šiose apylinkėse lankytą bažnyčią (apie Džadą tuo metu dar niekas nė sapnuot nesapnavo), nykų šlakbetonio blokų pastatą su kino teatrą primenančiu stogeliu virš durų – ryškiai rausvos raidės skelbia: ALELIUJA, KRISTUS PRISIKĖLĖ! Kertame bėgius, pravažiuojame Šatokvos ir Bafalo prekinių traukinių stotis. Iškilęs penkiolika metrų ant, mano akimis, voro kojyčių stypso vandens bokštas su išblukusiu baltu užrašu: MAUNT IFRIMAS. (Ko gero, ant vandens bokšto sienų netrūksta ir neoniniais dažais nuteptų keverzonių, inicialų ar grafičių. Pavyzdžiui: MIVM ABITURIENTAI '76. Vietos pareigūnai, pageidaujantys, kad bokšto nebjaurotų grafičiai, jau daugybę metų kovoja su vietos moksleiviais, užsibrėžusiais žūtbūt palikti čia savo pėdsaką.)

Išsukame į 119-ąjį – Hagartsvilio – kelią, judrią valstijos reikšmės automagistralę. Kairėje matome degalinę „Gulf", dešinėje – prekybos centrą „Eastgate", šalikelėje rikiuojasi įprastiniai užvažiuojamieji greitmaisčio restoranai: „Wendy's", „McDonald's",

„Kentucky Fried Chicken“ – visi jie šioje greitkelio atkarpoje pastatyti neseniai, aštuntojo dešimtmečio pradžioje. „Sporo mediena“, „Hendriko varikliai“. Bendrovių pavadinimai man pažįstami – jų savininkai buvo tėčio bičiuliai, kaip ir jis, priklausę Maunt Ifrimo prekybos rūmams, Keisteivų brolijai, Maunt Ifrimo užmiesčio klubui. Priešais stovintis šviesoforas žymi miestelio ribą. Kairėje Užmiesčio klubo gatvė nuo judraus greitkelio kelis kilometrus veda per prašmatnų gyvenamąjį rajoną; paties Maunt Ifrimo užmiesčio klubo iš mūsų vietos nematyti, kyšo tik žalia kalvoto golfo aikštyno veja, o siauras dirbtinio ežero kraštelis tviska lyg nubertas stiklo šukėmis. Dešinėje driekiasi dar viena prestižinė gyvenvietė – Įkalnės vilos. Na, štai, išsukome iš miestelio, didžiausias leidžiamas greitis čia – devyniasdešimt kilometrų per valandą, bet visi spaudžia daugiau. Sunkusis transportas, krovininiai automobiliai. Vietinių vairuojami pikapai. Pro šalį lekia nedideli ūkiai, atviri laukai, pamažu kylame į kalvą. Kelis kilometrus visai greta automagistralės driekiasi geležinkelio bėgiai, paskui jie atsiskiria ir pranyksta tunelyje, regis, iškirstame kietoje uolienoje. Už pasklidų lūšnelių ir nykios priekabinių namelių santalkos į dešinę atsišakoja siauras asfaltuotas keliukas – Aukštymės kelias.

Atsidūrėme Šatokvos kalnų papėdėje, antai tolumoje stūkso ir patys kalnai: miškingi šlaitai, plūkaujančios raižytos viršūnės. Aukščiausioji jų – septynis šimtus metrų virš jūros lygio iškilęs Krioklio kalnas kalkakmenio viršukalne, giedromis dienomis matoma net iš čia, nors iki jos – penkiasdešimt kilometrų. „Atrodo lyg plaštaka, tiesa? – sakydavo Mariana. – Tarsi mums kas mojuotų.“ Žiemą čia, kiek akis užmato, baltuoja gilus sniegas, vis perklostomas vėjo lyg tundroje. Net susigūžiu įsivaizdavęs tas neaprėpiamas kalvas su akinamai baltuose šlaituose stirksančiais aplūžusiais kukurūzų ražais. Padangėje neva tingius ratus suka

plačiasparniai paukštvanagiai, akylomis akimis iš tolo pastebintys tarp kukurūzų šmirinėjančius mažyčius graužikus, staigiai it raketos smingantys žemyn, nagais čiumpantys grobį ir nusinešantys jį į aukštybes. Atšilus dauguma laukų suariami ir apsėjami. Aplinkui plyti siaurų upelių ir upokšnių vagojamos kalvotos ganyklos. Jose žolę rupšnoja Holšteinų veislės karvės, kartais arkliai, avys. Vietovė jau visai kaimiška, kelias vis kyla. Pravažiuojame kelių sankirtoje įsikūrusį Iglton Kornerso miestelį – žemas pastatėlis, kuriame telpa universalinė parduotuvė ir pašto skyrius, tada ūkio reikmenų krautuvė, degalinė, baltomis dailylentėmis apkalta metodistų bažnyčia. Aukštymės kelias persimaino: asfaltą pakeičia žemė ir žvyras, važiuojamoji dalis susiaurėja iki vienos juostos, kelkraščiai išnyksta, dešinėje matyti gilus griovys. Kelias vingiuoja seniai ištirpusio ledyno pakraščiu – vienu tų keistų, daugybę kilometrų nusidriekusių iškilių žemės ruožų, tarsi milžiniškos letenos ženklinančių šią Niujorko valstijos dalį. Netrukus šalikelėje sualma sraunus Alksnyno upelis, gilus ir klastingas kaip tikra upė. Toliau kylame keliu, padaręs vingį jis nuves į statų šlaitą, vertėtų įjungti antrą pavarą. Užvažiavę į kalvą, dešinėje išvystame Pfeningų ūkį, jo žemės ribojasi su Malveinių sklypu – pagaliau! Pfeningų šeima gyvena šiam regionui būdingos statybos name: nebrangios bituminės fasado čerpės, iš lėto trūnijantis stogas. Daržinė prižiūrėta geriau – regionui būdinga ir šitai. Loidas Pfeningas – pagrindinis tėčio nuomininkas, avižomis ir kukurūzais jis beveik kasmet užsėja penkis mūsų žemės hektarus. Už beveik kilometro pravažiuojame apleistą pastatą, kadaise jame buvo įsikūrusi 9-oji Šatokvos apygardos srities mokykla, paskui, pertvarkius į gyvenamąjį namą, čia viena po kitos atsikraustė įvairios šeimos. Dabar, 1976-aisiais, name gyvena Zimermanai.

Įveikę dar bemaž kilometrą, kairėje matome talpią, dailią, juodą pašto dėžutę su šone pritaisyta sidabrine piestu stovinčio

žirgo figūrėle ir ryškiai raudonomis, šviesą atmušančiomis raidėmis užrašyta pavarde: MALVEINIAI. Priešais, kone užgožtas medžių ir krūmų, driekiasi keliukas į kiemą. Šalia puikuojasi mamos ranka išdidžiai išvedžiota iškaba:

Aukštymės ferma
1 8 4 9

Abipus žvyruoto kelio rikiuojasi aukštos, senstelėjusios eglės. Šviesiai violetinį namą supa penki milžiniški ąžuolai. Neperdedu – aukščiausias iš jų bent tris kartus didesnis už triaukštį mūsų namą. Vasarą augalija tokia vešli, kad namas nuo keliuko matomas tik atidžiai įsižiūrėjus. O, koks tai namas! Žiemą regisi, kad jis sklando ore, besvoris ir stebuklingas, tarsi iš vaikiškos pasakos. Priekinę veją puošia senovinės rogės – arklys, sakytum, nurisnojo į priekį, o vienišas keleivis, juokinga žmogaus pavidalo kaliausė, apvilkta senais tėčio drabužiais, taip ir liko sėdėti rogėse.

Tikras pasakų namelis. Turbūt manote, kad ir žmonės jame gyveno pasakiški?

Žinoma, Aukštymės ferma apylinkėse buvo pagarsėjusi dar prieš ją įsigyjant ir iš dalies atstatant mano tėvams. Paskutinis čia gyveno ekscentriškas vokiečių kilmės žemdirbys, ūkininkavęs savo malonumui ir mėgęs vienatvę. 1951-aisiais jis mirė, tad fermą paveldėjo tolimi giminaičiai iš tolimų miestų. Jaunimui sodyba rūpėjo menkai, užsukdavo nebent vasarą ar savaitgaliais – pamedžioti ir šiaip papramogauti. 1976 metais, kai buvau trylikos, Aukštymės ferma atrodė kone didingai.

Nieko nestebindavo net iš Ročesterio ir Bafalo atkankantys fotografai, norintys įamžinti šį istorinį „paminklą“, ūkinius pastatus, arklius ganyklose, senovines roges ir priešais namą čiurlenantį „keistai žavų“ upokšnį. Aukštymės ferma kasmet būdavo įtraukiama į kalendorius, spausdinamus vietinių prekybininkų, dienraščio „Maunt Ifrimo patriotas“, Vakarinės Niujorko valstijos dalies istorikų draugijos.

Mano darbo kabinete kabo Istorikų draugijos išleistas 1975-ųjų kalendorius, visada atverstas ties spalio mėnesiu: „Moliūgų metas Aukštymės fermoje!“ Blizgi nuotrauka vaizduoja rogėse sėdinčią kaliausę su senu languotu raudonu tėčio švarku, išduobtomis rausvai žalsvomis kelnėmis ir kepure atlenkiamais ausų atvartais, apsuptą įvairiausių dydžių ryškiai oranžinių moliūgų. Ant žemės pūpso ir didžiulis deformuotas moliūgas, ko gero, svėręs bent pusę centnerio. Už kaliausės matyti levandų spalvos akmeninis namas su begale langų ir stačių stogelių.

Šį kalendoriaus lapą įlaminavau, antraip jis seniai būtų išblukęs ir apsitrynęs.

Erdvus senas namas turėjo septynis miegamuosius, porą verandų ir terasų, daugybę keisčiausių bokštų ir bokštelių, virš stogo kilo trys aukšti akmeniniai kaminai. Anot tėčio, šio namo neįmanoma priskirti vienam architektūriniam stiliui, jame atsispindi visa amerikietiškos architektūros raida. Išsiaiškinome, kad nuo 1930-ųjų pastatą keitė, renovavo, plėtė ir griovė bent šeši statytojai. Daugiausia dėmesio tėtis, žinoma, skyrė namo išorei – ypač stogams, dengtiems geriausiomis nuostabaus tamsiai violetinio atspalvio skalūnų plokštelėmis, su besiūliais aliuminio latakais ir lietvamzdžiais. Senoji, vidurinė namo dalis buvo sumūryta iš akmenų ir iš dalies nutinkuota, vėlesni priestatai mediniai. Kai buvau dar visai mažas, maždaug septintojo dešimtmečio viduryje, tėtis su dviem „Malveinio stogų“ darbininkais,

Maiku jaunesniuoju bei Patriku perdažė pilkšvas medines namo dalis šviesiai violetiniu, o langines – sodriu, tamsiai violetiniu šviežio baklažano atspalviu. Didžiąsias duris jie padengė kremine spalva. (Prireikė beveik septyniasdešimties litrų aliejinių dažų, skirtų senai, sausai medienai, darbas truko kelias savaites. Vyrai triūsė kaip tikra komanda! Troškau būti didesnis, čiupti teptuką, užsiropšti ant pastolių ir prisidėti prie bendrų pastangų. Galbūt vaizduotėje ir tapau komandos nariu.)

Prie istorinės namo reikšmės prisidėjo ir tai, kad jis buvo tapęs saugiu prieglobsčiu požeminiu geležinkeliu vadintame slaptame bėglių kelyje, organizuotame 1850-aisiais išleidus Pabėgėlių vergų įstatymą, vieną gėdingiausių teisės aktų Amerikos istorijoje. Mama itin apsidžiaugė Šatokvos apygardos istorikų draugijos archyve aptikusi minėtą tuometinių namo savininkų veiklą patvirtinančių dokumentų ir šia tema „Maunt Ifrimo patriotui“ parašė visą straipsnių seriją. Trykšte tryško vaikišku pasididžiavimu! Džiūgavo gyvenanti, jos žodžiais, „istorijai svarbioje vietoje“! Gimė ir užaugo nedideliame ūkyje už maždaug dvidešimt penkių kilometrų į pietus, ten visas gyvenimas buvo vien darbas, darbas, darbas, metų laikai be perstojo keitėsi, bet taip niekada ir nesusijungė į tikrą „istoriją“.

Kai pradėjau lankyti mokyklą, mama rimtai susidomėjo antikvariniais daiktais. Kiek leido kišenė, apstatė namus autentiškais atitinkamo laikotarpio baldais, o paskui jai kilo mintis pamėginti jais prekiauti. Mama įsigijo sendaikčių, pašiūrėlėje už namo įsirengė parduotuvę, įdėjo vieną kitą reklaminį skelbimą vietiniuose laikraščiuose ir prie kaliausės rogėse pakabino užrašą:

AUKŠTYMĖS SENDAIKČIAI

Grožis už prieinamą kainą!

Pirkėjų užsukdavo nedaug. Aukštymės ferma buvo per toli nuo miesto, sunkiai randama. Kartais, susižavėjęs šviesiai violetiniu namu ant kalvos, užvažiuodavo koks poilsiautojas, bet diduma mamos klientų buvo kolegos prekybininkai. Jeigu kas įsigeisdavo jai itin patinkančio daikto, mama supanikavusi išlemendavo nevykusį pasiteisinimą: „Aš labai atsiprašau! Visai pamiršau, kad jau pažadėjau kitam klientui." Ir išraudusi imdavo kuo kalčiausiai grąžyti rankas.

„Kodėl jūsų mama tokia prasta prekeivė, aišku kaip ant delno: ji visiška diletantė", – pareiškė tėtis.

Iš Šatokvos slėnio aukcionų, blusturgių, sendaikčių išpardavimų – beje, mama nesibodėdavo pasirausti ir šiukšlynuose ar atliekų konteineriuose, tėtis dėl šio polinkio negailestingai traukdavo ją per dantį – ji namo parsigabendavo tik tuos radinius, kurie krisdavo jai į širdį. Natūralu, kad paskui neįstengdavo su jais atsisveikinti.

„O kas yra tiesa?!"[1] – klausė Poncijus Pilotas.

Ir kaip paslaptingai jam atsakė Jėzus: „Kas tik brangina tiesą, klauso mano balso."[2]

Kadaise maniausi perpratęs šio pokalbio prasmę, dabar man taip nebeatrodo.

Pasakodamas Malveinių šeimos istoriją aš, jauniausioji jų atžala ir kartu (tikiuosi) neutralus įvykių stebėtojas, kurio jausmus nutrynė ir nugludino laikas, siekiu užrašyti, *kas yra tiesa*. Visi

---

1 Jn 18,38. *Šventasis Raštas. Senasis ir Naujasis Testamentas*. Vertė prel. prof. Antanas Rubšys ir kun. Česlovas Kavaliauskas. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998.

2 Jn 18,37.

čia užfiksuoti įvykiai nutiko iš tikrųjų, mano tikslas – parodyti, kaip ir kodėl. Kodėl žvelgiant iš tolo, regis, neįtikimas, nepaaiškinamas, veikiau brolių Grimų pasakai tinkamas mylinčio tėvo poelgis – atstumti mylimą vaiką – iš arti visai neatrodo toks jau neįtikimas ir nepaaiškinamas. Pateiksiu tiek „faktų“, kiek pavyko surinkti, kita bus spėlionės – apytikrės, bet neišgalvotos. Daug kur remsiuosi prisiminimais ir pokalbiais su šeimos nariais apie dalykus, kurių neregėjau savo akimis ir galiu tik nujausti.

Kaip tąja mus trikdžiusia tiesmuka savo maniera, reikalaudavusia tokios nuoširdžios reakcijos, kad nedrįsdavome nė akių nukreipti, sakydavo tėtis: „Mūsų, Malveinių, širdys plaka vienu ritmu.“

Sudomino? Pirkite knygą
MES – MALVEINIAI
bene geriausia kaina ČIA

Rodos, Malveinių šeimai gyvenimas nepagailėjo laimės. Deja, 1976 metų Šv. Valentino dieną šeimos vienybę sugriauna tragiškas įvykis, apie kurį nenoriai kalbama tiek mieste, tiek pačių Malveinių namuose. Po daugelio metų jauniausias sūnus nusprendžia prisiminimų nuotrupas išguldyti popieriuje, kad suprastų, kaip nutylėta prievarta paveikė šeimos narių likimus.

Romanas itin emocingas – net tamsiausiose sielos gelmėse rašytoja atranda šviesos trupinėlių ir istoriją apie skaudų vienos šeimos nuopuolį paverčia jaudinamu pasakojimu apie stiprybę, viltį ir bet kokias kančias įveikiančią meilės galią.

JOYCE CAROL OATES – daugiau nei 70 knygų autorė, pelniusi įvairių apdovanojimų. J. C. Oates dėsto Prinstono universitete, keli jos romanai buvo nominuoti Pulitzerio premijai. „Mes – Malveiniai“ buvo įtrauktas į prestižinio Oprah’os knygų klubo sąrašus.

Nuo praėjusio amžiaus devintojo dešimtmečio pradžios tarp literatūros kritikų sklando gandai, kad J. C. Oates – labai reali kandidatė Nobelio literatūros premijai gauti.

svajonių knygos
9 786090 308486
www.svajoniuknygos.lt www.facebook.com/svajoniuknygos